

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

An Analytical Study of
The Therīgāthā in The Tripitaka

Mr. Asain Nöosit

A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of The Requirements
for The Degree of Master Of Arts
Department Of Eastern Languages
Graduate school

1991

ISBN = 947-578-993-3

อาเศียร หนูสิทธิ์ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์เถรีคาถาในคัมภีร์พระไตรปิฎก (An Analytical Study of the Therīgāthā in the Tripitaka) อ. ที่ปรึกษา . ผศ. ดร. ปราณี พาพานิช, ผศ. ฐานีศรี ชاکรัตพงษ์, 115 หน้า ISBN 947-578-993-3

เถรีคาถา เป็นประมวลโดยคำของพระเถรีที่มีรวบรวมไว้ใน พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษารูปแบบของการประพันธ์และฉันทลักษณ์ที่ใช้ในเถรีคาถาเป็นประการแรก วิเคราะห์ชีวิตของพระเถรีทั้งในช่วงก่อนและหลังก่อนออกบวชพุทธศาสนาเป็นประการที่สอง และการศึกษา หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่พระเถรีเหล่านั้นนำมากล่าวไว้โดยส่วนมากเป็นประการที่สาม และกล่าวถึง สาเหตุของการออกบวชของพระเถรีเหล่านั้นด้วย

ในการศึกษาวิจัยมีการ เปรียบเทียบเถรีคาถาที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีฉบับอักษรไทย ฉบับอักษรเทวนาครีของนาลันทา และฉบับอักษรโรมันของสมาคมบาลีปกรณ์ ปรากฏว่ามีข้อแตกต่างกันอยู่บ้าง ในเรื่องจำนวนของคาถา ภาษาบาลีปรากฏเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของภาษา นอกจากลักษณะเฉพาะทางไวยากรณ์ บางประการ มีการใช้ฉันท 6 ชนิด มีปรัชญาฉันทมากที่สุด ฉันทเหล่านั้นเกือบทั้งหมดดำเนินไปตามแบบแผน ข้อบังคับของฉันทในคัมภีร์วุตโตทัย สันนิษฐานว่าในคริสต์ศตวรรษที่ 5 หรือ 6 พระธรรมปาละได้รวบรวม และเรียบเรียงประวัติของพระเถรีไว้ในบรมมคคทีปนีซึ่งเป็นนรรณกถาของเถรีคาถา

พระเถรีเหล่านั้นส่วนมากมาจากวรรณะสูง และสิ่งที่เป็นแรงจูงใจให้เขาออกบวชประการแรก คือ ความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย และประการที่สองเนื่องจากสูญเสียบุคคลที่ตนรัก สำคัญของคำสอน ทางพุทธศาสนาได้แก่เรื่องไตรลักษณ์ คือ ชีวิตเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงแท้ ชีวิตเป็นทุกข์ และไม่มีวิญญาณหรือสิ่ง ที่เที่ยงแท้แน่นอนเป็นแก่นสารของชีวิต หลักคำสอนอื่น ๆ ได้แก่เรื่อง ความไม่ประมาทและโทษของการหมก มุ่นอยู่ในกามารมณ์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะให้มีการศึกษาเชิงวิเคราะห์คัมภีร์เรื่องอื่น ๆ ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เพื่อเปรียบเทียบกับเถรีคาถา

ภาควิชา ภาษาตะวันออก
สาขาวิชา บาลี - สันสกฤต
ปีการศึกษา2533.....

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาว่า.....

ASIAN NOOSIT : ANALYTICAL STUDY OF THE THERIGATHA IN THE TRIPITAKA. THESIS ADVISORS: ASSIST. PROF. PRANEE LAPANICH, Ph. D., ASSISTST. PROF. THANIT CHACARATPONGSA, 115 pp.

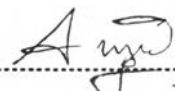
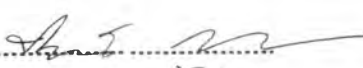
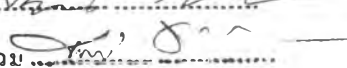
The Therīgāthā is a collection of sayings of the Therīs as incorporated in the Khuddakanikāya of the Suttantapiṭaka of the Pali Tripitaka. The present thesis is the outcome of the study firstly of the writing style and prosody employed in the text, secondly the analysis of the life of these Theris before and after the admission into the Buddhist Saṅgha, and thirdly the Buddhistic principles which are mostly emphasized by them, and also the causes of the renunciation of these Therīs.

In the study, a careful comparision is made between the Thai edition of the text, the Nalanda Devanāgarī edition and the Pali Text Society edition. Palm leaf manuscripts found in Thailand are also used. It is found that there is minor variation in the numbering of verses. The Pali language employed is standard, except for some grammatical forms. Six prosodiac meters are used, with Pathyavatta being the commonest. These verses hardly deviate from the rules given in the Vuttodaya text on Prosody. It is beleived that in the 5th or 6th century A. D. Dhammapāla wrote the Paramatthadīpanī, a discussion on the lives of the Therīs in the Therīgāthā.

The majority of the Theris are from the higher castes. It is the faith on the Ratanattaya which exerts strong influence upon them to seek ordination, with the loss of their loved ones coming up as the second cause. The emphasis is placed on the Buddhist teaching of Tilakkhaṇa, namely, life is attended by suffering, life is fleeting and there is no everlasting soul or permanent substratum. Other teachings which are stressed concern the Heedfulness (Appamada) and the undesirable result of indulgence in Kāma or Longing.

It is suggested that other text from the Khuddhanikāya of the Suttantapiṭaka be studied along the same line and compared with the present text.

ภาควิชา ภาษาตะวันออก
 สาขาวิชา บาลี - สันสกฤต
 ปีการศึกษา 2533

ลายมือชื่อนิสิต
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะผู้วิจัยได้รับความเมตตาและเอาใจใส่ช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้วิจัยขอถือโอกาสกล่าวนามและขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ ด้วยความเคารพและน้อมรำลึกถึงพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี นาทานิช ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฐานิสร์ ชาครัตน์พงศ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ชี้แนะแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์และแหล่งข้อมูลให้แก่ผู้วิจัย ตั้งแต่เริ่มต้น จะเสนอหัวข้อวิทยานิพนธ์ ขณะที่ดำเนินการวิจัยได้ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนวิทยานิพนธ์สำเร็จเรียบร้อย

ศาสตราจารย์ ม.ล. จิรายุ นหวงศ์ ศาสตราจารย์ วิสุทธ์ บุชยกุล รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี เข้มมั่นคงา รองศาสตราจารย์ ดร. สุกุภาพรรณ ฌ บางช้าง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทศนีย์ สิ้นสกุล ผู้ให้ความรู้ทางด้านภาษาบาลี-สันสกฤต ภารตวิทยา และให้ยืมหนังสือเอกสารหายากแก่ผู้วิจัยด้วยดี

อาจารย์พระราชวิสุทธิกวี (นิจิคร ฐิตวญฺเฒ) ป.ธ. 9, ศน.บ. (เกียรตินิยม), M.A. (สันสกฤต) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดโสมนัสวิหาร, อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, รองเจ้าคณะภาค 16, 17, 18 (ธรรมยุต) ผู้ให้ความเมตตาและเคราะห์ ให้ความรู้ภาษาบาลีเบื้องต้นและให้ยืมเอกสารหายากแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

อาจารย์ พระเทพปริยัติโมลี (ทองดี สุรเทโช) น.ม., ป.ธ. 9 เจ้าอาวาสวัดราชนัดดา วัดโสมนัสวิหาร ผู้ให้ความรู้เรื่องฉันทะประเภทต่าง ๆ

พระมหาเจิม อุตถวีโร คณะ 3 วัดโสมนัสวิหาร ผู้ช่วยเหลือในการนิสฺสุนอักษร

คุณ วรณา บุญทอง ผู้ช่วยทีมวิทยานิพนธ์นี้ได้อย่างเสียสละเวลาและตั้งใจจนวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จสมบูรณ์

และผู้วิจัยขอบพระคุณ คุณวิจิต แก้วจินดา คุณพิสิฐ เจริญสุข ญาติพี่น้องและเพื่อน ๆ ทุกคนที่ได้ให้กำลังใจในการศึกษา แต่ไม่ได้ออกนามในที่นี้

อาเศียร หนูสิทธิ์

คำชี้แจง

พระไตรปิฎกภาษาบาลีไทยชุด 45 เล่มจบ การอ้างอิงใช้ระบบเล่ม/ข้อ/หน้า ตัวอย่าง ส. ม.
19/140/61 หมายความว่า สุตตนิคาย มหาวคค เล่มที่ 19 ข้อที่ 140 หน้า 61 และอีกระบบคือ
ข้อ : หน้า ใช้เฉพาะกับเทรีกาถาเรียงลงอย่างเดียว ตัวอย่าง 49 : 501 หมายความว่า เทรีกาถา
ข้อคาถาที่ 49 หน้า 501 ส่วนการแปลภาษาบาลีในพระไตรปิฎกและเทรีคาถาเนี้ ผู้วิจัยนำคำแปลมา
จากพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย

อักษรย่อพระไตรปิฎกภาษาบาลีอักษรไทย

1. วินย.	:	วินยปิฎก
2. วินย. ม.	:	วินยปิฎก มหาวคค
3. วินย. จล.	:	วินยปิฎก จลวคค
4. ที. ม.	:	ทีฆนิกาย มหาวคค
5. ที. ปา	:	ทีฆนิกาย ปาฎิกถวคค
6. ม. ลุ	:	มชฌิมนิกาย อปริปตฉาเสก
7. ส. ส.	:	สยัตตนิคาย สคาถวคค
8. ส. ม.	:	สยัตตนิคาย มหาวคค
9. ชุ. ฉ	:	ชุนฺทะนิกาย ฉฆุขฬ
10. ชุ. อป.	:	ชุนฺทะนิกาย อปทาน
11. ชุ. อ.	:	ชุนฺทะนิกาย อุมาน
12. ชุ. เตรี.	:	ชุนฺทะนิกาย เตรีกาถา
13. อง. เอก.	:	องคตฺตรนิกาย เอกนิปาต
14. อง. บุค.	:	องคตฺตรนิกาย บุคนิปาต
15. อง. ทิก.	:	องคตฺตรนิกาย ทิกนิปาต
16. อง. จตฺก.	:	องคตฺตรนิกาย จตฺกนิปาต
17. ชุ. ชา	:	ชุนฺทะนิกาย ชาตถ
18. ส. สฟ.	:	สยัตตนิคาย สฬายถนวคค
19. ม. ม.	:	มชฌิมนิกาย มชฌิมขฬเสก
20. ที. ส.	:	ทีฆนิกาย สีสยขฬวคค

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
คำชี้แจง	ช
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
แนวเหตุผลในการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ขั้นตอนของการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2. ประวัติความเป็นมาของเกร็ดคำดา.....	5
2.1 ความเป็นมาของเกร็ดคำดา.....	5
2.2 ความหมายของเกร็ดคำดา.....	6
2.3 จำนวนของคำดาและจำนวนพระเกร็ด.....	10
3. ภูมิหลังพระเกร็ดแต่ละรูป.....	11
3.1 วรรณะของพระเกร็ด.....	11
3.2 สถานภาพทางสังคมของพระเกร็ด.....	14
3.3 ชาติภูมิของพระเกร็ด.....	16
3.4 มูลเหตุการออกบวชในพุทธศาสนาของพระเกร็ด.....	17
4. ธรรมเนียมในเกร็ดคำดา.....	21
4.1 ไตรลักษณ์.....	21
4.2 โทษของกาม.....	23
4.3 ความไม่ประมาท.....	26
4.4 กรรม.....	28

4.5 ความหลุดพ้น.....	30
4.6 โทษของความโกรธ.....	31
4.7 อริยสัง.....	32
5. ลักษณะการใช้ภาษาบาลีในเถรีคาถา.....	35
5.1 ลักษณะภาษาบาลีทั่วไปด้านไวยากรณ์.....	35
5.1.1 สนธิ.....	35
5.1.2 การสร้างคำนามในเถรีคาถา.....	37
5.1.3 คำกริยา.....	40
5.2 ลักษณะเฉพาะภาษาบาลีในเถรีคาถา.....	45
5.3 การใช้ภาษาเพื่อให้เกิดความงามในแง่ความหมายและเสียง.....	48
5.3.1 อັถถาลังการ.....	49
5.3.1.1 อุปมา.....	49
5.3.1.2 รูปกะ.....	62
5.3.2 สัททาลังการ.....	62
5.3.2.1 ยมก.....	62
5.3.2.2 อนุปาส.....	66
6. ฉันทลักษณะในเถรีคาถา.....	69
6.1 ปุริยวัตฉันท.....	73
6.2 วิปุลฉันท.....	76
6.3 รโธทธฉันท.....	77
6.4 เวทาลีฉันท.....	80
6.5 อริยฉันท.....	82
6.6 ฉันทผสม.....	91
6.7 สรุปลักษณะในเถรีคาถา.....	94

สารบัญ(ต่อ)

7. สรุปและข้อเสนอแนะ.....	97
บรรณานุกรม.....	100
ภาคผนวก ก.	106
ภาคผนวก ข.	109
ภาคผนวก ค.	112
ประวัติผู้เขียน	115